УДК 378.147.091.33-027.22 **Л.В.Любчак, м. Вінниця, Україна**

L.V.Liubchak, Vinnytsia, Ukraine, liavin@list.ru

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ТРЕНІНГУ В ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Одним із стратегічних завдань сучасного реформування початкової школи є її переорієнтація на особистісний розвиток учнів. Тому актуальною стає ідея про необхідність такої організації життя учнів молодшого шкільного віку та підбору методів роботи з ними, які б забезпечували необхідні умови для виявлення і розвитку індивідуальності та обдарувань кожного школяра.

Теоретичні напрацювання українських учених, зокрема праці, присвячені ідеям особистісно орієнтованого підходу в навчанні й вихованні (С.У.Гончаренко, Г.О.Балл, І.Д.Бех, Н.М.Бібік, А.М.Бойко, І.А.Зязюн, Н.Г.Ничкало, О.В.Сухомлинська, О.Я.Савченко та ін.), вивчення зарубіжного досвіду, інноваційний рух педагогів-практиків створили належну готовність шкільної освіти до сприйняття нових цінностей. Гуманізація суспільного життя і гуманізація освіти належить до визначальних цінностей, вона є умовою і результатом якісної шкільної освіти XXI століття. Вочевидь, це висуває певні вимоги як до особистості вчителя початкових класів, так і до його комунікативної підготовленості.

Психолого-педагогічні дослідження засвідчують, що здатність учителя організовувати спілкування стала підґрунтям продуктивної діяльності учня. Тому педагогічне спілкування як професійно-етичний феномен потребує від учителя спеціальної підготовки не лише для оволодіння технологією взаємодії, а й для набуття морального досвіду, педагогічної мудрості в організації стосунків з учнями, батьками, колегами в різних сферах навчально-виховного процесу [3, с. 200]. Професійне педагогічне спілкування на рівні майстерності взаємодії забезпечує через учителя трансляцію учням людської культури, допомагає засвоєнню знань, сприяє становленню ціннісних орієнтацій під час обміну думками, забезпечує формування власної гідності дитини.

Педагогічна професія відноситься до соціономічних видів праці, де спілкування зі сторони, що супроводжує трудову діяльність, стає професійно значущою, суттєвою стороною. Після розв'язання певної навчальної задачі учитель вирішує комунікативну задачу з організації безпосередньої взаємодії з учнями. У роботах Г.О.Балла, М.Й.Боришевського, В.М.Галузяка, М.М.Заброцького, В.О.Кан-Каліка, Я.Л.Коломинського, О.В.Киричука, С.Д.Максименка, О.О.Леонтьєва, Т.С.Яценко та ін. обґрунтовується розуміння педагогічного спілкування як суттєвої, глибинної характеристики педагогічного процесу, різновиду професійного спілкування, завдяки якому відбувається соціально-психологічна взаємодія вчителя з учнями. Змістом такої взаємодії виступає обмін інформацією, пізнання особистості учнів, здійснення виховних впливів, створення оптимальних умов для розвитку мотивації навчання школярів і забезпечення творчого характеру їх учбової діяльності.

Спілкування педагога з учнями є специфічним тому, що за статусом вони виступають з різних позицій: учитель організовує взаємодію, а учень сприймає її та включається в неї. Важливо підкреслити, що розв'язання завдань, які стоять перед сучасною початковою школою, можливе лише за умови забезпечення вчителем певного типу управління діяльністю учнів. Йдеться про зміну позиції молодшого школяра, про перетворення його із об'єкта зовнішніх впливів на активного суб'єкта власної діяльності, здатного до самоуправління, саморегулювання, самоорганізації та самоконтролю власної діяльності. Отже, у процесі навчально-виховної взаємодії вчитель має допомогти молодшому школяреві стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей, тобто забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер педагогічного спілкування.

На наше глибоке переконання вже на етапі вузівської підготовки варто сформувати в майбутніх учителів навички педагогічного спілкування, яке являє собою складне сплетіння перцептивних, комунікативних, інтерактивних компонентів, суб'єкт-об'єктної та суб'єкт-суб'єктної форм, спілкування репродуктивного і продуктивного, глибинного, особистісного та рольового

тощо [4]. Ці навички можуть бути сформовані не стільки у процесі читання студентам лекцій, написання ними рефератів та самостійного ознайомлення майбутніх учителів з психолого-педагогічною літературою, яка розкриває зміст та особливості педагогічного спілкування. Комунікативна компетентність майбутніх педагогів як інтегральна характеристика педагогічного спілкування формуються, в першу чергу, у процесі їх діяльності, тобто активного включення студентів у реальні ситуації педагогічного спілкування та професійної взаємодії з учнями, колегами, батьками. Сприятимуть цьому якнайкраще активні методи навчання, зокрема й використання технології тренінгу.

Метою нашої статті є розкриття можливостей технології тренінгу в формуванні комунікативної компетентності як інтегральної характеристики педагогічного спілкування майбутніх учителів початкових класів та визначення умов ефективного її використання під час викладання психолого-педагогічних дисциплін в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

У науковій літературі компетентність трактується як знання та досвід у певній галузі. З позицій провідних педагогів природа компетентності така, що вона може проявлятися лише в органічній єдності з цінностями людини, тобто в умовах глибокої особистісної зацікавленості в даному виді діяльності. Отже, цінності є основою будь-якої компетентності. Виходячи з того, що компетентність є складним утворенням, більшість дослідників виокремлюють у цьому педагогічному явищі певні напрями чи групи.

До ключових компетентностей, які визначаються на основі провідних цілей загальної освіти, структурної презентації соціального досвіду та досвіду особистості, а також основних видів діяльності, які дозволяють учневі оволодівати соціальним досвідом, формувати навички життя та практичної діяльності в суспільстві відносять: ціннісно-смислову, загальнокультурну, навчально-пізнавальну, інформаційну, соціально-трудову, особистісного самовизначення та комунікативну. Комунікативна компетентність окреслює аспект оволодіння мовами та способами взаємодії з людьми, навички роботи в

групі, вміння відрекомендувати себе, написати листа, анкету, заяву, поставити запитання, вести дискусію тощо [7]. Аби цілеспрямовано формувати комунікативну компетентність у дітей, педагог повинен сам оволодіти нею в конкретних ситуаціях навчально-виховної взаємодії.

У контексті психологічних теорій компетентність у спілкуванні розуміється значно ширше, а саме:

- як система внутрішніх засобів регулювання комунікативних дій;
- як засвоєна на знаннях, чуттєвому досвіді та вільному володінні засобами спілкування здатність особистості орієнтуватися у ситуаціях спілкування;
- як складне утворення, що включає пізнавальний, емоційний та поведінковий компоненти;
- як певна інтегральна характеристика спілкування, в якій опосередковано виражаються морально-світоглядні установки особистості, її загальна та професійна спрямованість, рівень комунікабельності;
- як складне утворення, що включає знання соціально-психологічних факторів і уміння використовувати їх у конкретній діяльності, розуміння мотивів, стратегій поведінки, фрустрацій, як своїх власних, так і партнерів по спілкуванню, уміння розібратися у групових соціально-психологічних проблемах, осмислення можливих перешкод на шляху до взаємного порозуміння, оволодіння технологією та психотехнікою спілкування [2, с. 5].

На думку Ю.М.Ємельянова, комунікативна компетентність особистості завжди набувається в соціальному контексті й виступає як певна ідейно-моральна категорія, що регулює всю систему ставлень людини до природного і соціального світу, а також до самої себе, як синтезу цих двох світів [1]. Комунікативна компетентність інтерпретується як здатність людини встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. До її складу входить певна сукупність знань та умінь, що забезпечують ефективний перебіг комунікативного процесу. Комунікативна компетентність розглядається як ступінь задовільного оволодіння певними нормами спілкування, поведінки,

як результат научування, засвоєння соціально-психологічних еталонів, стандартів, стереотипів поведінки, оволодіння «технікою» спілкування.

У роботах С.В.Петрушина [5] аналізується структура компетентності у спілкуванні. На його думку, до складу компетентності слід віднести когнітивні (орієнтованість, психологічні знання і перцептивні здібності), виконавські (уміння і навички) та емоційні (соціальні установки, досвід, система ставлень особистості) компоненти. Розвиток пізнавального компонента включає, у першу чергу, поглиблення самопізнання та пізнання партнерів по спілкуванню, необхідні знання у сфері спілкування у всій різноманітності його форм і ситуацій. Ю.М.Ємельянов називає його соціальним інтелектом, розуміючи під останнім стійку здатність розуміти самого себе, а також інших людей, їх взаємостосунки та прогнозувати міжособові події [1]. Поведінковий компонент полягає в умінні ефективно використовувати різноманітні засоби спілкування – вільне володіння вербальними та невербальними засобами соціальної поведінки. Емоційний компонент є найбільш важливою та складною складовою комунікативної компетентності, до якого відносять досвід різноманітного спілкування, позитивне самоставлення та налаштування на партнера по спілкуванню.

У формуванні комунікативної компетентності педагога важливу роль відіграє його орієнтація на використання суб’єкт-суб’єктної форми спілкування, яка характеризується принциповою рівністю психологічних позицій його учасників, взаємною активністю сторін, при якій кожен не лише піддається впливу зі сторони іншого, але й, рівною мірою, сам діє на нього, взаємним проникненням партнерів у внутрішній світ один одного, їх активною взаємною гуманістичною установкою.

Отже, комунікативна компетентність учителя інтерпретується вченими як заснована на знаннях та чуттєвому досвіді здатність орієнтуватися в ситуаціях професійного спілкування, розуміти мотиви, стратегії поведінки, фрустрації як свої власні, так і партнерів по спілкуванню, як певний рівень освоєння технології та психотехніки спілкування. Відповідно до змісту, форм та функцій

педагогічного спілкування, комунікативна компетентність вчителя має охоплювати такі сфери:

- компетентність у здійсненні перцептивної, комунікативної та інтерактивної функцій спілкування;
- компетентність у реалізації, насамперед, суб'єкт-суб'єктної взаємодії з партнерами по спілкуванню (зрозуміло, що спілкування за типом розпоряджень, наказів, інструкцій, вимог – суб'єкт-об'єктна модель взаємодії також має бути освоєною педагогом);
- компетентність у розв'язанні як продуктивних (пов'язаних з наявністю нових мотивів, цілей, операцій і процедур, які не можна формалізувати), так і репродуктивних (використання стандартних процедур, які піддаються алгоритмізації) задач спілкування;
- компетентність у реалізації як поведінкового, операційно-інструментального, так і особистісного, глибинного рівня спілкування [2, с. 9].

У сучасних умовах становлення нової школи, орієнтованої на реалізацію гуманістичних принципів навчання і виховання визначальну сторону комунікативної компетентності вчителя становить компетентність саме в суб'єкт-суб'єктному спілкуванні, саме у вирішенні продуктивних задач, саме в оволодінні глибинним, особистісним рівнем спілкування з усіма учасниками педагогічної взаємодії.

Психолого-педагогічні дослідження засвідчують, що навчання за допомогою тренінгів не лише допомагає краще усвідомити власний внутрішній світ, робити своє життя успішним, керувати власними бажаннями і діями, а й допомагає набути навичок конструктивного спілкування, співпраці, налагодження продуктивних взаємин з іншими, вчить сприймати їх доброзичливо, шукати в них позитивні риси. Тренінг надає не лише специфічні знання та навички з навчальної тематики, а й допомагає змінити неконструктивне ставлення до інших людей на ефективну модель співробітництва. Саме такі навички допоможуть майбутнім педагогам

ставитись до учнів як до партнерів навчальної взаємодії, сприятимуть їх подальшому особистісному розвитку.

Досягти потрібного рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів можливо за умов використання сучасних технологій навчання, побудованих на інтерактивних методах навчання, які розвивають творчі й дослідницькі навички, забезпечують високу пізнавальну активність тих, хто навчається.

Традиційні форми навчання і тренінг мають суттєві відмінності. Тренінг (від англ. to train) означає «навчати, тренувати, дресирувати»; це одночасно цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма опанування знань, інструмент для формування умінь та навичок, форма розширення досвіду [6, с. 5]. Традиційне навчання здебільшого орієнтоване на правильну відповідь, за своєю суттю воно є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість тренінг, перш за все, орієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії тощо. Саме розумне поєднання традиційних форм передачі знань студентам з активними формами та методами їх підготовки до подальшої професійної діяльності сприятиме розвитку комунікативної компетентності майбутнього фахівця.

Основною метою соціально-психологічного тренінгу є підвищення компетентності в спілкуванні. Загальна мета конкретизується в певних завданнях, які через цілісний характер процесу спілкування не можна ізолювати, повністю відокремити одне від одного, вони взаємодоповнюють одне одного. І хоча вичерпної класифікації видів соціально-психологічного тренінгу не існує, науковці пропонують у визначенні виду тренінгу покладатись на пріоритетність центрального завдання.

У процесі тренінгу ділового спілкування майбутні вчителі можуть набути знань у сфері психології особистості, групи, спілкування; сформувати вміння і

навички спілкування, зокрема, уміння побудувати ділову розмову, вислухати і зрозуміти співбесідника; відкоригувати й розвинути установки, необхідні для успішного спілкування тощо. Перцептивно-орієнтований тренінг допоможе студентам у розвитку здібностей адекватно й цілісно сприймати й оцінювати себе та інших людей. Тренінг розвитку особистості сприятиме корекції та розвитку системи відносин майбутнього педагога з усіма учасниками навчально-виховної взаємодії.

У численних дослідженнях переконливо показано, що ефективним шляхом підготовки вчителя до продуктивного спілкування з учнями є залучення його до групових форм навчання, організація активної міжособистісної взаємодії у малих групах. С.Д.Максименко, М.М.Заброцький пропонують у розвитку комунікативної компетентності педагогів використовувати групи психолого-педагогічного тренінгу, робота яких дещо відрізняється від класичних груп соціально-психологічного тренінгу і націлена на вирішення в комплексі двох груп задач:

- пов’язаних з аналізом різноманітних педагогічних ситуацій та прийняттям доцільних рішень щодо наявних у них педагогічних задач;
- пов’язаних з розвитком комунікативної компетентності учасників груп, тренінгом їх сенситивності [2, с. 14].

Хочемо зауважити, що ефективне формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі вузівського навчання можливе за умови розумного використання найважливіших тренінгових методів (групової дискусії; ігрових методів: ситуаційно-рольових, дидактичних, організаційно-діяльних, ділових, творчих, імітаційних ігор; розвитку вербальної та невербальної техніки тощо;) під час лабораторно-практичних занять з дисциплін психолого-педагогічного циклу в поєднанні з позааудиторною роботою, яка передбачає, перш за все, залучення студентів до роботи в різних групах тренінгу.

Тренінгові заняття можуть бути різної тривалості, проводяться в групах із різною кількістю учасників у спеціально обладнаних приміщеннях, але саме

головне, що забезпечує сприятливу атмосферу для навчання – це правила, яких має дотримуватись кожен учасник. Основні з них: цінування часу; ввічливість, щирість, доброзичливе ставлення один до одного; безоцінковість та некатегоричність висловлювань; конфіденційність; розмова від свого імені; добровільна активність; зворотній зв'язок тощо.

Досить важливою умовою формування комунікативної компетентності майбутніх учителів у процесі тренінгових занять, а також використання тренінгових методів у процесі традиційних форм навчання студентів є професійність тренера (викладача). По-перше, він повинен мати достатній досвід участі в різних групах тренінгу і вміти спілкуватися з учасниками на рівних. По-друге, його особисті проблеми мають бути настільки психологічно відпрацьованими, аби не заважати у вирішенні проблем інших учасників групи (особисті проблеми тренера деструктивно впливають на налагодження конструктивних взаємин з іншими). Викладач, що бере на себе роль тренера, повинен володіти інформацією щодо означеної теми, знати методику проведення тренінгових занять, володіти навичками ведення тренінгової групи, зокрема, прийомами зацікавлення учасників, зняття напруги, спрямування групи на конструктивне вирішення проблеми; постійно підвищувати свій тренерський потенціал та знати про відстрочені результати впливу тренінгу на учасників, які осмислюються не одразу.

Уже з першого курсу, в контексті вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка загальна зі вступом до спеціальності», можна використовувати тренінгові методи для розкриття складності педагогічної професії, багатогранності й глибини її змісту, формування первинних навичок ототожнення себе з професійним зразком.

У формуванні вмінь мімічної та пантомімічної виразності майбутнього вчителя на заняттях з педагогічної майстерності доцільно використовувати роботу в парах, трійках, а також у колі. Доречними при цьому будуть вправи на розвиток розуміння емоційного стану особистості; тренування єдності внутрішніх почуттів і їх зовнішнього вияву; тренінг мімічної та пантомімічної

виразності («Тепло руки», «Відшукай опору», «Невербальний подарунок», «Передай почуття невербально», «Артистичний прохід», «Умовна сцена»).

У формуванні комунікативних компетентності студентів варто використовувати елементи тренінгу професійно-педагогічного спілкування. У процесі такого заняття майбутнім педагогам пропонується виконання вправ на розвиток здатності розуміння самих себе, розкриття своїх потенційних можливостей, гармонізацію взаємин із світом природи, культури, інших людей («Риса, яка допомагає у житті…, заважає у взаємодії з іншими…» «Зроби комплімент», «Аукціон» тощо). Можливий варіант обговорення зарання обраної теми дискусії в колі відповідно до розданих фішок («К» і «Д» – конструктивна й деструктивна позиція в спілкуванні на обрану студентами тему згідно отриманої фішки).

З метою розвитку навичок сугестивного впливу на вихованців окрім виконання студентами вправ на визначення сутності та доцільності педагогічного навіювання («Проаналізуй точку зору…», «Проаналізуй ситуацію…», «Першокласник» тощо); на визначення індивідуальної навіюваності студентів («Запиши імена», «Розхитування», «Знайоме фото» тощо); на аналіз педагогічної техніки навіювання («Промов команду», «Підбери техніку до ситуації», «Формула самонавіювання»), їм пропонується підготувати педагогічну ситуацію, яка вимагає застосування педагогом однієї із форм сугестивного впливу (команда, наказ, розпорядження, настанова, непряме схвалення та засудження, натяк жартома (за аналогією) та програти разом із студентами своєї мікрогрупи.

Майстерність педагогічної взаємодії з учнем можна сформувати шляхом залучення студентів до розв’язання психолого-педагогічних задач, що розвивають педагогічне мислення майбутніх педагогів: вміння виявити мотиви вчинків дітей, формулювати педагогічну задачу, вибирати, обгрунтовувати і планувати необхідний педагогічний засіб, метод впливу. Ігрове моделювання в ситуаціях застосування вчителем початкових класів методів заохочення й

покарання (сюжет пропонується викладачем – робота в мікрогрупах) допомагає досягти дидактичної мети заняття.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, тривалий досвід використання технології тренінгу в роботі з майбутніми учителями початкових класів, спостереження за професійним зростанням студентів під час проходження ними педагогічної практики, їх рефлексія в міжособистісній взаємодії дозволяє зробити висновки про умови ефективного формування комунікативної компетентності студентів:

- поєднання традиційних форм навчання з технологією тренінгу у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін;
- використання на лабораторно-практичних заняттях з психолого-педагогічних дисциплін тренінгових методів (групової дискусії; ігрових методів: ситуаційно-рольових, дидактичних, організаційно-діяльних, ділових, творчих, імітаційних ігор; розвитку вербальної та невербальної техніки) у залежності від завдань, які потребують вирішення;
- надання переваги під час аудиторної роботи зі студентами вирішенню задач, пов'язаних з аналізом різноманітних педагогічних ситуацій та прийняття доцільних рішень;
- подальший розвиток комунікативних умінь майбутніх учителів у позаурочний час шляхом широкого залучення студентів до різних груп тренінгу (особливо тренінгу сенситивності).

Література

1. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю.Н.Емельянов. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1985. – 168 с.
2. Максименко С.Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М.Заброцький. – К. : Главник. 2005. – 112 с.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін.; за ред. І.А.Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.

4. Петровская Л.А. Компетентность в общении: социально-психологический тренинг / Л.А.Петровская. – М. : Изд-во. МГУ, 1989. – 216 с.
5. Петрушин С.В. Психологический тренинг в многочисленной группе (методика развития компетентности в общении в группах от 40 до 100 человек) / С.В.Петрушин. – М. : Академ. проэкт, Екатеренбург: Деловая книга, 2000. – 256 с.
6. Технологія тренінгу / Упоряд. О.Главник, Г.Бевз; за заг. ред. С.Максименко. – К. : Главник, 2005. – 112 с. – (Психолог. інструментарій).
7. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58-64.

Людмила Любчак

У статті обгрунтовується пріоритетність особистісно орієнтованого підходу у навчанні і вихованні молодших школярів та розкривається взаємоз'язок між здатністю вчителя організовувати спілкування та продуктивною діяльністю учнів. Доводиться необхідність цілеспрямованого формування комунікативної компетентності майбутнього педагога у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Розкривається сутність поняття «комунікативна компетентність» з позицій провідних учених, аналізується структура компетентності у спілкуванні. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя інтерпретується як заснована на знаннях та чуттєвому досвіді здатність орієнтуватися у ситуаціях професійного спілкування, розуміти мотиви, стратегії поведінки, як свої власні, так і партнерів по спілкуванню, як певний рівень освоєння технології та психотехніки спілкування.

Визначається місце і роль технології тренінгу у формуванні комунікативної компетентності студентів. Наводяться приклади використання тренінгових методів (групової дискусії; ігрових методів: ситуаційно-рольових, дидактичних, організаційно-діяльних, ділових, творчих, імітаційних ігор; розвитку вербальної та невербальної техніки) на лабораторно-практичних заняттях з педагогічної майстерності, зокрема у формуванні вмінь мімічної та пантомімічної виразності та розвитку навичок сугестивного впливу. Визначаються умови ефективного формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів.

Ключові слова: гуманізація, педагогічне спілкування, комунікативна компетентність, технологія тренінгу, тренінгові методи, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, педагогічна майстерність.

Людмила Любчак

Использование технологии тренинга в формировании коммуникативной компетентности будущих учителей начальных классов

В статье обосновывается приоритетность личностно ориентированного подхода в обучении и воспитании младших школьников и раскрывается взаимосвязь между способностью учителя организовывать общение и продуктивной деятельностью учащихся.

Доказывается необходимость целенаправленного формирования коммуникативной компетентности будущего педагога в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин.

Раскрывается сущность понятия «коммуникативная компетентность» с позиций ведущих ученых, анализируется структура компетентности в общении. Коммуникативная компетентность будущего учителя интерпретируется как основанная на знаниях и чувственном опыте способность ориентироваться в ситуациях профессионального общения, понимать мотивы, стратегии поведения, как свои собственные, так и партнеров по общению, как определенный уровень освоения технологии и психотехники общения.

Определяется место и роль технологии тренинга в формировании коммуникативной компетентности студентов. Приводятся примеры использования тренинговых методов (групповой дискуссии; игровых методов: ситуационно-ролевых, дидактических, организационно-деятельных, деловых, творческих, имитационных игр, развития вербальной и невербальной техники) на лабораторно-практических занятиях учебного курса «Основы педагогического мастерства», в частности в формировании умений мимической и пантомимических выразительности и развития навыков суггестивного воздействия. Определяются условия эффективного формирования коммуникативной компетентности будущих педагогов.

Ключевые слова: гуманизация, педагогическое общение, коммуникативная компетентность, технология тренинга, методы тренинга, субъект-субъектное взаимодействие, педагогическое мастерство.

Liudmyla Liubchak

The use of training technology in forming the communicative competence of future teachers of the initial classes

The article justifies priority of the personality oriented approach to training and education of elementary school students and reveals interconnection between the teacher’s ability to establish communication and students’ productivity. The necessity of purposeful formation of communicative competence of future teachers in the course of studying the psychological and pedagogical disciplines is being proven.

The essence of the "communicative competence" concept from the perspective of the leading scientists is being revealed as well as the structure of competence in communication is being analyzed. Communicative competence of the future teachers is interpreted as an ability, based on knowledge and sensory experience, to navigate among the professional communication situations, to understand the motives and behavior strategies both as their own ones and as a partnership in communication; as a certain level of communication technology and psycho-technique.

The technology place and role in formation of the communicative competence training of students are being defined. There are examples given of training methods (group discussion; gaming methods: situational role-playing, didactic, organizational-active, business, creative and simulation games; verbal and non-verbal techniques development) used during the pedagogical skills laboratory and practical classes, namely in formation of mimic and pantomime expressiveness skills and development of suggestive influence skills. The conditions of effective formation of communicative competence of future teachers are determined.

Key words: humanization, pedagogical communication, communicative competence, training technology, training methods, subject-subject interaction, teaching skills

Любчак Л.В. Використання технології тренінгу в формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Вип. 47. – Київ-Вінниця, 2017. – С.70-75.